

Zkušenosti z organizace ženijního zabezpečení boje motostřelecké divize

Major Luďvík Hrabina

Při řešení úkolů ženijního zabezpečení je nutno vždy vycházet z předpokládaného průběhu vševojskového boje, podmínek a situace, za které bude probíhat.

Při organizování ženijního zabezpečení útoku v horském a zalesněném terénu je nutno, kromě činitelů uvedených v úvodním článku, brát v úvahu:

- omezené možnosti ženijního průzkumu pozorováním a fotografováním;
- omezené možnosti použití strojů pro zemní práce zvláště při úpravě komunikací, ale i zařízení pro ochranu vojsk před účinky hromadného ničení (skalnatá půda);
- obtížný manévr POZ;
- zvláštnosti horských řek a s tím spojené problémy při zřizování a udržování přepravišť;
- nepříznivé podmínky pro maskování vojsk a dostatek místního materiálu (dřeva);
- složitost při uplynulém zásobování vojsk ženijním materiálem a municí během boje;
- ztížená práce opravárenské služby.

Při organizování ženijního průzkumu je nutné věnovat pozornost nejen hlavním poměrně výkonným komunikacím, které jdou přes pohoří, ale i lesním cestám, které slouží pro odvoz dřeva nebo spojují jednotlivá horská sídliště — samoty. Ženijní náčelník v součinnosti s operačním oddělením divize musí komunikační síť v daném prostoru důkladně prostudovat. Vyhodnotí předem podle mapy síť cest a průseků, které připadají v úvahu pro zřízení nových cest nebo objíždek v případě rozsáhlého zničení, nebo zavalení stávajících komunikací. V každém případě si vyžádá geografický popis a letecké snímky, protože mnohdy údaje o lesních cestách v mapovém materiálu jsou zastaralé. Pro těžbu a svážení dřeva jsou lesní správou nově zřizovány poměrně výkonné cesty, tzv. svážnice, které nejsou podchyceny na

mapě, kdežto na leteckém snímku jsou zřetelné, téměř jako komunikace 3. třídy.

Tyto podklady, zejména současný stav komunikací a situace nepřítele zachycený na leteckém snímku a jejich vyhodnocení umožní reálně se rozhodnout pro přechod pohoří.

Ženijní průzkum hlavních komunikací uskutečňující ženijní jednotky, avšak v horském a zalesněném terénu musí tento průzkum na svých určených osách organizovat a uskutečňovat i vševojskoví velitelé a velitelé druhů vojsk.

Cílem průzkumu musí být najít za všech okolností přechody a objíždky lesních masivů a horských hřbetů a nedopustit zavedení proudů do slepých údolí. Horská údolí, průsmyky a soutěsky umožňují nepříteli účinně použít jaderné raketové zbraně, jsou výhodná pro použití chemických, radioaktivních

a bojových biologických prostředků. Rovněž minová pole položená nepřitelem k přehrazení horských údolí, zaminované komunikace a silniční objekty jsou vážnou překážkou postupu vlastních vojsk. I když v dnešní době nemůžeme brát boje o Duklu za typické a odpovídající soudobému boji a soudobé vojenské technice, přece však je třeba využít těchto zkušeností právě za zatarasování a ničení, kde v tomto prostoru byly fašistickou armádou zaminovány cesty, osady, lesní průmyky, opěrné body na návrších a výšinách, potoky a řeky. Proto je třeba do průzkumných skupin a odřadů začlenit podle situace a terénních podmínek i odminovací tanky (šířka lesní cesty, stoupání musí odpovídat technickým možnostem) a raketovou odminovací techniku.

Průzkum musí proto urychleně informovat velitele o vzniklých překážkách, které brání postupu vpřed. Vzhledem k nepříznivým podmínkám v horách je nutno průzkum vybavit výkonnějšími rádiovými stanicemi a k rychlému splnění úkolu v některých případech i vrtulníky. Při průzkumu z vrtulníku je možno kromě průzkumu sjízdnosti a zatarasení postupových os zjistit podle demaskujících znaků i zaminování, zejména pokud bylo usku-tečněno rychlým způsobem. Budou-li použity vzdušné výsadky na zachvácení a udržení důležitých horských přechodů, je třeba využít i zpráv výsadků.

Upravovat cesty musí být schopny, kromě divizních a plukovních OZP, které budou zpravidla postupovat po hlavních cestách, všechny jednotky vlastními prostředky.

Pro úpravu lesních cest byly na cvičení vyčleněny k motostřeleckým praporům na směr hlavního úderu divize doprovodné skupiny ženistů. Kromě těchto byla pěchota a tankisté připraveni a materiálně vybaveni ženij-

ním nářadím a trhavinami k rozšiřování a úpravě lesních cest, k odstraňování lesních závalů a vytyčování objížděk, hatěmi k zpevňování a úpravě neúnosných cest v horských údolích.

Zkušenosti ukázaly, že kromě dostatečného množství ženijního nářadí (lopaty, krumpáče, sekery, pily — nastřené a v dobrém stavu), které bylo rovnoměrně rozloženo u vozidel a bojové techniky je třeba, aby u každého vozidla byly minimálně dva kusy hatí, dvě kulatiny na tanku, 3—4 kolejové můstky u roty a na každý motostřelecký prapor jedno vozidlo předem připravených hatí.

Kromě toho decentralizace trhavin a speciálního náloživa až k motostřelecké rotě (tankové rotě) v množství 25—50 kg, zabezpečila urychlenou úpravu a rozšiřování lesních cest pro prvosledové prapory.

Plukovní a divizní OZP budou postupovat s předstihem po hlavních komunikacích pluku nebo divize. Tyto odřady je třeba pro úkoly v horském a zalesněném terénu vybavit a zesílit motostřeleckou (tankovou) jednotku pro jejich ochranu. Tato ochrana musí být ve složitých podmínkách boje v horách samozřejmostí. OZP je třeba oprostit od těžké a málo pohyblivé ženijní techniky (pásové buldozery). Naproti tomu je třeba vybavit je větším množstvím trhavin se speciálním náloživem, motorovými řetězovými pilami a nářadím pro kácení stromů, odstraňování lesních závalů, dále mostními prvky pro přemostění úzké překážky nebo zesílení stávajícího mostu a mostovou soupravou MS.

Buldozery pro zemní práce, úpravy a rozšiřování lesních cest je možno nahradit tanky s buldozerovou radlicí, začleněnými v OZP pluku i divize, které svou pohyblivostí stačí tempu postupu OZP.

Aby buldozer stačil tempu postupu

OZP je přepravován na podvalníku. Při zásahu musí sjet z podvalníku, tažné vozidlo s podvalníkem musí uvolnit postupovou osu, aby buldozer mohl pracovat, což bývá v horách prakticky nemožné. Naproti tomu pohyblivost, palná síla a odolnost tanku s buldozerovou radlicí umožňují, aby byl veden na čele OZP.

Kromě vytvářených OZP divize i pluků je nutné přidělovat ženijní (popřípadě motostřelecké) jednotky pro zabezpečení přesunu těžké a speciální bojové techniky, protože vlastní obsluha této techniky není schopna upravovat lesní a horské cesty v krátkých časových lhůtách. Mám na mysli především dělostřelectvo, rakety, lokátory apod.

Vlastní úprava horských cest pro přesun motostřelecké divize spočívá především v rozšiřování stávajících cest na šířku alespoň 3,50 m pro tanky, 2,50 m pro kolová vozidla typu PV3S a T-111. Tyto šířky dávají možnost řidičům vést vozidla plynule. Jakého způsobu rozšíření lesní cesty na potřebnou šířku použijeme, záleží na konkrétní situaci.

Poměrně snadno lze rozšířit i kamennitou cestu, jednostranně zařezanou do svahu pomocí trhavin, ženijního nářadí, buldozeru nebo buldozerové radlice na tanku. Velmi obtížné je rozšiřování cest v úzkých, 3 m i více hlubokých úvozech. K rozšíření v tomto případě je nutné vykácet stromy po stranách, strhnout podle situace jednu nebo obě strany úvozu, rozrušenou zemi nu zpevnit popřípadě položit v tomto úseku povalovou vozovku nebo využít vezených a předem připravených hatí.

Při cvičení v srpnu 1962 ženisté ve spolupráci s pěchotou a osádkami tanků pomocí trhavin a ženijního nářadí dokázali za šest hodin upevnit 1,5 km dlouhý úsek nesjízdné horské cesty.

V tomto úseku byl zasazen buldozer. Krátce po zahájení práce stroje se přetrhl pravý pás a práce byly dokončeny ručně a pomocí trhavin. Při plném využití buldozeru by práce byly ukončeny za 3—4 hodiny. Kromě toho, že nemohlo být při úpravě úzké lesní cesty využito buldozeru, vznikla situace, že nepojízdný stroj zatarasil cestu a bránil postupu vpřed. Tak současně s úpravou cesty se řešilo i její uvolnění nepojízdnou technikou — stažením nepojízdného buldozeru mimo cestu.

S případy, kdy vozidla nebo bojová technika zatarasí cestu pro poruchu nebo při bojové činnosti, je nutno počítat. Proto je nutno předem rovnoměrně začlenit do proudů technické vyprošťovací prostředky a zřizovat v úsecích po 200—300 m výhybky (odpočívadla) a místa pro stažení bojové techniky. Ne vždy bude možno a nutné řešit uvolnění komunikace stažením vozidla se svahu.

Na tomto úseku se ukázalo, že tanky, obrněné transportéry nákladní vozidla PV3S a T-805 jsou schopny překonávat i dlouhá velká stoupání 25° až 30°.

Horský terén skýtá dostatek příznivých podmínek pro ochranu vojsk před účinky nepřátelských zbraní hromadného ničení. Vojska za krátkých zastávek během útoku musí vyhledávat příznivé terénní zářezy údolí. Okopy pro ukrytí živé síly a techniky je třeba zřizovat pomocí trhavin. Je třeba, aby technika zůstala poblíž komunikací s možností rychlého výjezdu. Možnost rychlého výjezdu však nesmí zmenšovat hodnoty důkladného zamaskování techniky, zejména proti leteckému pozorování. U velitelských stanovišť, pro která vyhledáváme příhodná úzká údolí, jeskyně apod., je třeba dbát maskovací kázně při pohybu a maskování vozidel. Leteckým pozorováním byla u VS zjištěna, na okrajích lesního ma-

sívu, špatně zamaskovaná řada osobních vozidel velitelů útvarů (styčných důstojníků), kteří sem přijíždějí pro rozkazy a na součinnost.

Výhodné podmínky lesních masívů pro maskování nutno využívat za všech okolností a nedávat možnost nepřátelskému průzkumu (zejména leteckému) zjistit skutečné bojové sestavy vlastních vojsk a vést pak na ně přesné úde-ry. Deformační nátlak techniky spolu s doplnkovým maskováním výpomocnými i předepsanými maskovacími prostředky a světelnou kázní v noci, musí být vžit u všech jednotek včetně zajištění vozidel do prostorů, vytahování a řazení vozidel do proudů. Je třeba plně využít stínících účinků členitého a lesnatého terénu proti radiolokačnímu pozorování nepřítele jak pozemnímu tak vzdušnému spolu s umělými protiradiolokačními maskami, koutovými odražeči a maketami. **Vzhledem k tomu, že se radiolokační technika neustále zdokonaluje v odolnosti proti aktivnímu rušení, zůstává protiradiolokační maskování i nadále jedním z důležitých a účinných způsobů boje proti radiolokačnímu průzkumu. Maskování proti všem druhům nepřátelského průzkumu musí být organizováno a uskutečňováno veliteli a jednotkami všech stupňů.**

V horském a zalesněném terénu nabývá na důležitosti znalost vojsk v dovedném zřizování průchoď v závalech a zátarasech, v hašení lesních požárů, které mohou při značném jejich rozšíření zpomalit postup vlastních vojsk. V případě napadení vojsk zbraněmi hromadného ničení nepřítele, musí být všechny síly a prostředky nasazeny k rychlému vyproštění a opuštění zasaženého prostoru.

Ženíjní jednotky a útvary se zúčastní odstraňování následků ženíjní technikou a trhavinami. Při odstraňování atomového napadení v tomto terénu

půjde především o odstranění závalů a omezení požárů. Na plnění těchto úkolů se podílí všechny jednotky a útvary, které se v prostoru nacházejí a jsou akceschopné, ženíjní jednotky u pluků, OZP pluků i divize a ženíjní záloha divize. Velitel ženíjní zálohy obdržel od ženíjního náčelníka divize předem rozkaz pro zesílení divizního ZUO, hodnotou do jedné ženíjní čety s technikou, byla provedena součinnost a stanoveny signály pro zásah.

Je nutno vzít v úvahu, že požáry v horském a zalesněném terénu se mohou podle roční a denní doby, počasí a síly větru a charakteru hořícího materiálu šířit velkou rychlostí. Podle některých údajů prvopočáteční rychlost požárů dosahuje 0,1—0,7 m za minutu po větru, do stran 0,1—0,4 m. V dalším se rychlost zvyšuje do 10—15 m za minutu.

Je nutné, aby při vedení radiační situace v mapě ženíjního náčelníka divize kromě prostorů použití atomových zbraní (vlastních i nepřátelských) byly i údaje o rozsáhlých požárech, směr jejich šíření s dobami, kdy mohou dosáhnout důležité silniční směry.

Vzhledem k možnostem nena-
dalých protiztečí nepřítele v horském a zalesněném terénu musí být jednotky schopny rychle pokládat krátká minová pole k přehrazení nebezpečných směrů. Proto je **nutno vybavit motostřelecké, tankové, dělostřelecké a i technické a týlové jednotky minovým materiálem, který vojska v případě nutnosti pokládají ručně rychlým způsobem.** Podobně je nutno vybavit minami všechny ženíjní jednotky.

Na stupni divize je třeba, vzhledem k nemožnosti manévru divizním POZ z jednoho křídla útočné sestavy na druhé, organizovat nejméně dva POZ. Tyto je třeba vést na hlavních směrech postupu a přechodu motostřelecké divize přes pohoří. Jejich úkolem je pře-

hrazovat nebezpečné směry v případě nepřátelských protiztečí, zejména přehrazovat komunikace, údolí a podobně.

V průběhu cvičení v horském a zalesněném terénu se plně osvědčilo decentralizované velení POZ. Pluku, který postupoval na samostatném směru, byl jeden z divizních POZ přímo podřízen. Tím byla zabezpečena zejména rychlost jeho zásahu.

Hlavním způsobem přechodu horských řek, byla přeprava pěchoty a veškeré techniky broděním. U horských řek je však třeba pamatovat na to, že deště především na horním toku rychle změni stav na přepravištích, což do značné míry ovlivní brodění bojové techniky, zejména automobilní.

Tím více **vystupuje do popředí úkol podrobného průzkumu a vytyčení brodů s důrazem na hloubku vody a jakost dna** (velké balvany, tůně apod.).

V průběhu přepravy je nutné neustále sledovat stav dna, vjezdů a výjezdů z brodu a vodní hladiny. V případě stoupání hladiny iniciativně převést proudy na záložní přepraviště, které předem prozkoumat a vytyčit.

Z á v ě r.

V článku bylo krátce poukázáno na některé zvláštnosti ženijního zabezpečení s cílem zabezpečit boj a přechod motostřelecké divize v horském a zalesněném terénu a ukázáno na nutnost účasti druhů vojsk na úkolech ženijního zabezpečení při boji v horách.

Zvětšená fyzická námaha vojáků v horském boji a nedostatek vody ve vyšších polohách vyžaduje zvýšenou kapacitu vodních zdrojů. Proto je nutno **věnovat zvýšenou pozornost získávání pitné vody a její dopravy do vojsk, jakož i získávání užitkové vody pro bojovou techniku.**

Velení ženijním jednotkám je v horském a zalesněném terénu značně ztíženo. Pro ženijní zabezpečení boje motostřelecké divize v tomto terénu **je třeba většinu ženijních jednotek přidělit pro plnění úkolů přímo do bojových sestav motostřeleckých a tankovému pluku.**

Ženijní náčelník si musí k řešení nepředvídaných a rychlých situací, které se při boji v horách vyskytují velmi často, ponechat část ženijních jednotek v ženijní záloze. **Je výhodné ženijní zálohu, ve které je soustředěna i těžká ženijní technika, která nebyla přidělena útvarům pro zabezpečení pohybu a naopak plně se uplatní v divizním ZUO při odstraňování závalů, mít poblíž VS divize.**